

ПІДХОДИ ДО КЛАСИФІКАЦІЇ АКТИВІВ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

Визначено підходи щодо класифікації активів в бухгалтерському обліку, проаналізовано доцільність поділу активів згідно з їх класифікації

Для забезпечення безперервної господарської діяльності, підприємству необхідна певна кількість засобів виробництва, грошових коштів та інших активів, які безпосередньо є об'єктами бухгалтерського обліку. З метою розуміння їх ролі, впливу на фінансово-господарський стан та правильного відображення у фінансовій звітності, необхідним є групування об'єктів за певними ознаками, тобто наявність класифікації, що забезпечить єдність підходу до визнання, оцінки та відображення у фінансовій звітності активів підприємства.

На основі аналізу різних літературних джерел, нами виявлена велика кількість класифікацій, при чому автори використовують різноманітні групувальні ознаки. Розглянемо їх на прикладі таблиць (табл. 1; табл. 2).

Таблиця 1. Підходи до класифікації активів

№ з/п	Види класифікаційних ознак	Автори											
		Астахов В.П. [1]	Азріліян А.Н. [5]	Білоліпецький В.Г. [3]	Бутинець Ф.Ф. [6]	Бланк І.А. [4]	Бабаєв Ю.А. [2]	Голов С.В. [10]	Загородній А.Г., Партич Г.О. [7]	Кузілова А.Н. [8]	Малюга Н.М. [9]	Никітін В.М. [11]	Швець В.Г. [12]
1	За формами функціонування	+	-	-	+	+	-	-	+	-	+	-	+
2	За характером участі в господарському процесі	-	-	+	+	+	+	+	+	+	-	-	+
3	За ступенем ліквідності	-	-	-	+	+	-	-	+	-	+	-	+
4	За способом перенесення вартості на продукцію	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-
5	За належністю до підприємства	-	-	-	-	-	+	-	-	-	+	-	-
6	За структурою балансу	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-
7	За змістом (складом)	+	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-
8	За розміщенням	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-
9	За фізичними ознаками	-	+	+	-	-	-	-	-	-	-	+	-
10	За часом використання	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-
11	За видами	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
12	За монетарною ознакою	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-
13	За видами діяльності	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-
14	За участю у виробничому процесі	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-
15	За нарахуванням зносу	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-
16	Залежно від джерела формування	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	+

Проаналізувавши дані таблиці 1, бачимо, що з 12 авторів, 6 виділяють активи за формами функціонування [1, 6, 4, 7, 9, 12], 8 – за характером участі в господарському процесі [3, 6, 4, 2, 10, 7, 8, 12], 5 – за ступенем ліквідності [6, 4, 7, 9, 12], 3 – за фізичними ознаками [5, 3, 11]. Бабаєв Ю.А та Малюга Н.М. виділяють активи за належністю до підприємства [2, 9], при

*Гудратян С.М. Підходи до класифікації активів
в бухгалтерському обліку*

чому Н.М. Малюга виділяє ще активи за способом перенесення вартості на продукцію (основні засоби і нематеріальні активи, оборотні засоби, засоби обігу) та за структурою балансу. Залежно від джерела формування активи поділяють такі науковці, як А.Н. Кизилова [8] та В.Г. Швець [12], В.П. Астахова [1], а В.М. Нікітін – за видами [11].

Загородній А.Г. та Партин Г.О., на відміну від інших науковців виділяють активи за монетарною ознакою, видами діяльності, участю у виробничому процесі та за нарахуванням зносу [7]. Російські науковці В.П. Астахов[1] та Ю.А. Бабаєв [2] виділяють активи за такою класифікаційною ознакою як “за змістом”, крім того Ю.А. Бабаєв наводить класифікацію активів за розміщенням. Білоліпецький В.Г. [3] виділяє активи за часом використання до яких він відносить оборотні (короткострокові) та позаоборотні (довгострокові) активи.

Як бачимо перелік класифікаційних ознак досить великий. Як зазначає Н.М. Малюга [9, с. 103] у своїй монографії, що активи залежно від різних ознак можна класифікувати неоднозначно. Тому розглянемо, які види активів науковці та вчені відносять до вищезазначених ознак (табл. 2).

Таблиця 2. Поділ активів згідно ознак їх класифікації

№ з/п	Поділ активів відповідно до класифікаційних ознак	Автор											
		Астахов В.П. [1]	Азріліян А.Н. [5]	Білоліпецький В.Г. [3]	Бутинець Ф.Ф. [6]	Бланк І.А. [4]	Бабаєв Ю.А [2].	Голов С.В. [10]	Загородній А.Г., Партин Г.О. [7]	Кизилова А.Н [8].	Малюга Н.М. [9]	Нікітін В.М. [11]	Швець В.Г. [12]
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	Матеріальні	-	+	-	+	+	-	-	+	-	-	-	+
2	Нематеріальні	-	+	-	+	+	-	-	+	-	-	-	+
3	Фінансові	-	+	-	+	+	-	-	+	-	-	-	+
4	Оборотні	+	-	+	+	+	-	-	+	+	+	+	+
5	Позаоборотні (довгострокові, засоби тривалого використання)	+	-	+	-	+	-	-	-	+	+	+	-
6	Вилучені	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-
7	Поточні	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-
8	Необоротні	-	-	-	+	-	-	-	+	-	-	-	+
9	Ліквідні	-	-	-	+	+	-	-	+	-	+	-	-
10	Неліквідні	-	-	-	+	+	-	-	+	-	-	-	-
11	Абсолютно ліквідні	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
12	Малоліквідні	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
13	Власні	-	-	-	-	-	+	-	-	+	+	-	+
14	Залучені	-	-	-	-	-	+	-	-	+	+	-	+
15	Непоточні	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-
16	Монетарні	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-
17	Немонетарні	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-
18	Засоби (активи) виробництва	-	-	-	-	-	+	-	+	-	-	-	-
19	Засоби (активи) у невиробничій сфері	-	-	-	-	-	+	-	+	-	-	-	-
20	Засоби (активи) у сфері обігу	-	-	-	-	-	+	-	+	-	-	-	-
21	Ті, що підлягають зносу	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-

Продовження табл. 2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
22	Ті, що не підлягають зносу	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-
23	Засоби, які використовуються в основній діяльності підприємства	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-
24	Засоби, які використовуються в операційній діяльності підприємства	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-
25	Засоби, які використовуються в фінансовій діяльності підприємства	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-
26	Засоби, які використовуються в інвестиційній діяльності підприємства	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-

Найбільш розповсюдженим є поділ активів на матеріальні, нематеріальні та фінансові, проте одні автори поділяють їх за фізичними ознаками [5, 12], другі за формами функціонування [4, 7, 6].

Також слід відмітити, поділ активів за ступенем ліквідності, на ліквідні та неліквідні [6, 4, 7, 9], В.Г. Швець виділяє ще й абсолютно ліквідні та малоліквідні активи [12].

Досить важливим є поділ активів на оборотні та необоротні, проте, такі науковці, як В.П. Астахов [1], В.Г. Білоліпецький [3], А.Н. Кизилова [8], І.А. Бланк [4], В.М. Нікітін [11] визначають останні як позаоборотні активи, а Н.М. Малюга [9] як засоби тривалого використання. Бутинець Ф.Ф. [6], Загородній А.Г., Партин Г.О. [7], Швець В.Г. [12] визначають їх як необоротні активи. Деякі науковці також відносять до цієї класифікаційної ознаки вилучені активи [1, 9, 11]. Варто зазначити, що даний поділ активів відносять до різних класифікаційних ознак, так, наприклад, В.Г. Білоліпецький [3], Ф.Ф. Бутинець [6], С.В. Голов [10], І.А. Бланк [4], Н.М. Малюга [9], А.Г. Загородній, Г.О. Партин [7], В.Г. Швець [12], поділяють їх за характером участі в господарському процесі, А.Н. Кизилова [8] за видами, а В.М. Нікітін [11] – за змістом. Голов С.В. за характером участі в господарському процесі поділяє активи на поточні та непоточні [10].

За ознакою належності до підприємства активи поділяють на власні та залучені [2, 8, 9, 12].

Бабаїв Ю.А., Загородній А.Г., Партин Г.О. за участю у виробничому процесі виділяють засоби (активи) виробництва, засоби (активи) у невиробничій сфері, засоби (активи) у сфері обігу.

Варто звернути увагу на класифікацію представлену А.Г. Загороднім та Г.О. Партин [7], крім вище зазначених класифікаційних ознак він виділяє ще й активи за монетарною ознакою: монетарні та немонетарні, що на сьогодні є досить актуальним питанням та привертає увагу великої кількості науковців і практиків. Активи за нарахуванням амортизації: ті, що підлягають зносу та ті, що не підлягають зносу; за видами діяльності: засоби (активи), які використовуються в основній, операційній, фінансовій та інвестиційній діяльності підприємства.

Отже, на сьогодні, відсутній єдиний підхід до класифікації активів. Вченими та науковцями пропонується велика кількість класифікаційних ознак, згідно яких відбувається їх групування. Однією із перших, є проблема віднесення науковцями одних і тих же видів активів до різних ознак. Наступною, є відсутність єдиної термінології, так, наприклад, необоротні активи, називають ще позаоборотними, довгостроковими, засобами тривалого використання і т.д. Наявність таких неузгодженостей потребує детального дослідження та розробки такої класифікації, яка б була найбільш доцільною для потреб бухгалтерського обліку та оптимально відображала господарську діяльність підприємств України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Астахов В.П.* Теория бухгалтерского учета / В.П. Астахов. – Издательский центр “МарТ”, 2000. – 416 с.
2. *Бабаев Ю.А.* Теория бухгалтерского учета: учебник для студентов вузов, обучающихся по специальности 060500 “Бухгалтерский учет, анализ и аудит” / Ю.А. Бабаев, В.А. Бородин, Н.Д. Амаглобели; под ред. проф. Ю.А. Бабаев. – 4-е изд., перер. и доп. М.: 2005. – 304 с.
3. *Белоплицкий В.Г.* Финансы фирмы / Под ред. И.П. Мерзлякова. – М.: ИНФРА-М, 1998. – 298 с.
4. *Бланк И.А.* Управление активами и капиталом предприятия / И.А. Бланк. – К.: Ника-Центр, Эльга, 2003. – 448 с.
5. Большой бухгалтерский словарь / под ред. А.Н. Азрилияна. – М.: Институт новой экономики, 1999. – 574 с.
6. *Бутинець Ф.Ф.* Теорія бухгалтерського обліку: підручник для студентів вузів спеціальності 7.050106 “Облік і аудит”/ Ф.Ф. Бутинець. – 2-е вид. доп. і перероб. – Житомир: ЖІТІ, 2000. – 640 с.
7. *Загородній А.Г.* Бухгалтерський облік: основи теорії та практики: навч. посіб./ А.Г. Загородній, Г.О. Партин. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Т-во “Знання”, КОО, 2003. – 327 с.
8. *Кизилова А.Н.* Теория бухгалтерского учета: сборник задач и хозяйственных ситуаций: учебное пособие / под ред. А.Н. Кизилова. – Москва: ИКЦ “МарТ”, 2004. – 304 с.
9. *Малюга Н.М.* Шляхи удосконалення оцінки в бухгалтерському обліку: теорія, практика, перспективи / Н.М. Малюга. – Житомир: ЖІТІ, 1998. – 384 с.
10. Міжнародні стандарти бухгалтерсько-го обліку 2000 / Перекл. з англ. / За ред. С.Ф. Голова – К.: Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України, 2000. – 1272 с.
11. *Микитин В.М.* Теория бухгалтерского учета : Курс лекцій / В.М. Никитин, Д.А. Никитина. – М.: Идательство “Дело и Сервис”, 1999. – 320 с.
12. *Швец В.Г.* Теорія бухгалтерського обліку: підручник / В.Г. Швец. – 2-ге вид. доп. і перероб. – К.: Знання, 2006. – 325 с.